

INTERVJU

NINA OBULJEN KORŽINEK,
MINISTRICA KULTURE

ULAGANJA U KULTURU NISU DOVOLJNA, MORA SE VIŠE IZDVAJATI

RAZGOVARAO Ivica Buljan

U razgovoru za Školske novine ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek strpljivo je, smireno i vrlo koncizno odgovarala na sva naša pitanja, ističući pri tome kako joj je vrlo važno da Ministarstvo djeluje transparentno i da se izbjegniju sve moguće političke ili ideološke razmirice, na što se nepotrebno troši energija, jer cilj joj je kao i same Vlade biti konkretan, realizirati stare i stvarati nove projekte te omogućiti umjetnicima stvaralačke uvjete, a građanima da svakodnevno konzumiraju i uživaju u kulturnim događanjima.

Ministarstvo kulture donedavno je stalno bilo u središtu javnosti s negativnim predznakom. Čini se da ste u dosadašnjem dijelu svoga mandata uspjeli smiriti strasti.

– Dobro ste to percipirali i uočili naše napore. Politika premijera Plenkovića, politika ove Vlade i moj angažman na čelu Ministarstva kulture idu prema uključivosti, promicanju tolerancije prema različitim mišljenjima. Smatram da baš kultura mora biti prostor koji pruža slobodu za artikuliranje različitih mišljenja i stavova. Do prije trideset godina živjeli smo u totalitarnom društvu u kojem su postajala ozbiljna ograničenja u iznošenju osobnih stavova. Danas nam je potpuno nezamislivo da bi netko zagovarao bilo čije pravo na propisivanje kakve se knjige mogu pisati ili kakvi se filmovi mogu snimati. Stoga kontinuirano odašiljemo poruku da su Ministarstvo kulture i naše politike tu da bi stvarali stabilan okvir i okruženje u kojemu umjetnici i kulturni djelatnici

moгу potpuno slobodno i nesmetano stvarati.

Prošle je godine povećan i proračun za kulturu. No, je li to dovoljno i jeste li vi zadovoljni?

– Povećanje je uklopljeno u realne proračunske mogućnosti, napravili smo ozbiljne iskorake. Mi smo s 0,56 posto proračuna za vrijeme naših prethodnika došli na 0,90 posto državnog proračuna koji se izdvaja za kulturu. U taj iznos od oko 1,2 milijarde kuna uključena su izvorna proračunska sredstva i sredstva iz Europskih fondova. Naša je Vlada izvorna proračunska sredstva povećala za više od 100 milijuna kuna, a znatan je doprinos povećanju proračuna i zbog boljeg povlačenja sredstava iz Europskih fondova za kulturnu baštinu i novim programima koji se financiraju iz Europskoga socijalnog fonda.

Ipak još nismo u željenoj zlatnoj sredini prosjeka zemalja EU i bliži smo dnu na toj ljestvici ulaganja u kulturu.

– Budući da sam se u svom poslu bavila komparativnim istraživanjem javnih politika, posebno kulturnih, znam da je jako teško uspoređivati postotke, jer je struktura proračuna u različitim državama različita. Kod nas je iznimno decentralizirana odgovornost za financiranje javnih ustanova i, za razliku od nekih drugih država gdje središnja država kroz Ministarstvo kulture financira gotovo sve ključne javne ustanove u kulturi, kod nas je ta odgovornost pa i financijska obveza u velikoj mjeri spuštена na lokalne samouprave. Stoga je u tom smislu vrlo nezahvalno raditi usporedbe. Načelno govorimo o željenih

Mi smo s 0,56 posto proračuna za vrijeme naših prethodnika došli na 0,90 posto državnog proračuna koji se izdvaja za kulturu. U taj iznos od oko 1,2 milijarde kuna uključena su izvorna proračunska sredstva i sredstva iz Europskih fondova. Naša je Vlada izvorna proračunska sredstva povećala za više od 100 milijuna kuna

jedan posto izdvajanja za kulturu i mislim da bismo, kada bi se izračunala participacija Ministarstva kulture i jedinica lokalne samouprave, u ukupnom omjeru proračunskih sredstava bili upravo na toj razini.

Znači li to da ste zadovoljni koliko se sredstava izdvaja za kulturu?

– Nisam i ne smijem biti zadovoljna. Moramo više ulagati u kulturu. To je posebno važno za broj stanovnika male države kao što je naša. To je jedan od razloga zbog kojeg smo otvorili i neke nove programe financiranja, posebno natječaj za razvoj publike i poticanje sudjelovanja u kulturi, želimo bolje geografski disperzirati sredstva koja dodjeljujemo i posebno poticati inicijative izvan velikih središta...

Mnogo je raznih interesa, a malo novca. Naročito kad je u pitanju kultura, gdje ljudi znaju biti i najglasniji, ali i najartikuliraniji, s konkretnim zahtjevima. Kako na sve to odgovarajuće odgovoriti i zadovoljiti barem najveći dio zainteresiranih?

– Nemoguće je uvijek potpuno objektivno ocijeniti projekte u kulturi. Uvijek postoji dio koji se svodi na osobnu procjenu, što ovisi o pojedincima koji donose te odluke. Međutim, trudimo se procedure donošenja odluka napraviti što transparentnijima, s vrlo čvrstim i dobro obrazloženim kriterijima. Vrlo sam jasno rekla da neću utjecati na odluke Vijeća, osim naravno tamo gdje je nužno u nekom postotku intervenirati kako bi se uskladili s financijskim mogućnostima. Trudim se da ta intervencija bude ispod pet posto po pojedinom Vijeću, dajući članovima na takav način potrebnu autonomiju, ali i odgovornost. S članovima Vijeća u stalnom smo kontaktu sugerirajući im da se oslobode osobnih afiniteta i da nastoje na najobjektivniji način donijeti svoje procjene i ocjene. Nikad ne će svi biti zadovoljni, a ono što odbacujem i što mi se pokušalo imputirati bilo kakvi su politički ili ideološki odabiri. Vodimo se isključivo kriterijima izvrsnosti, umjetničkog doprinosa i kreativnosti. Dakle, ne ocjenjujemo dobitnike naših sredstava po nekim drugim kriterijima.

Sami ste nedavno govorili i o financiranju kulture iz privatnog sektora. No, čini se da će to kod nas teško zaživjeti. Imati jahtu i dalje je mnogo primamljivije od ulaganja u kulturne projekte. Kako na to gledate?

– Tijekom prošle godine od Instituta za javne financije naručili smo studiju o poreznom tretmanu kulture i umjetnosti koja nas je upozorila na moguća poboljšanja našeg sustava. Dio mogućih poboljšanja ide prema preciznijem definiranju posebnih poreznih olakšica za ulaganja u kulturu. Neke instrumente imamo već sad, a u pripremi je novi Zakon o umjetnicima i obavljanju umjetničke djelatnosti. U okviru tog Zakona planiramo određene poticaje koji postoje i sad još bolje artikulirati. Naravno, veliko je pitanje položaj kulture u medijima. U raspravama se često postavlja pitanje koliko je potencijalnim sponzorima i donatorima zanimljivo ulagati u kulturu. Vidljivost kulture u odnosu na neka druga područja mnogo je manja primjerice u usporedbi sa sportom, bez obzira na to što je broj građana koji posjećuju kulturna događanja vrlo često veći od onih koja posjećuju sportska događanja. Iz razgovora s tvrtkama koje sponzoriraju kulturu vidjeli smo da su omjeri sredstava koje oni izdvajaju za kulturu, obrazovanje, socijalne potrebe i sport dosta nepovoljni za kulturu. Ipak, i u toj situaciji treba naglasiti da su brojne tvrtke prisutne u kulturnom prostoru i ulažu u financiranje kulturnih projekata, na čemu smo iznimno zahvalni.

Da se nadovežemo na prethodno pitanje o financiranju, tu su i sredstva iz EU fondova, sponzoriranje je neka poželjna budućnost kulture... No, kako da novac dođe do književnika ili drugog umjetnika, koji, znano je, nisu baš financijski stručnjaci? I u tom lancu njima ostane malo ili nimalo...

– Iznimno sam senzibilizirana za položaj umjetnika. Nedavno smo prvi put u povijesti objavili natječaj za izravne potpore vizualnim umjetnicima te smo kroz pilot-projekt ove godine dodijelili milijun kuna, a taj ćemo projekt nastaviti. Kad sam u mandatu ministra Bože Biškupića bila državna tajnica inicirala sam i razvili smo model potpore piscima, uveli smo mjesečne, tromjesečne i polugodišnje stipendije, a i taj model se i dalje razvija. Za vrijeme kasnije Vlade uspostavljen je i natječaj za stimulacije za najbolja književna djela, što je opet subvencija namijenjena umjetnicima. Financiramo i dodjeljujemo brojne nagrade za određena umjetnička područja, Ministarstvo finan-

cira i nova glazbena djela, a sufinanciramo i brojne nagrade koje dodjeljuju strukovne udruge. Dakle, na razne načine i iz mnogo različitih izvora financiramo umjetnike uz vrlo važnu potporu koja dolazi kroz sustav potpore samostalnim umjetnicima koji obuhvaća oko 1300 samostalnih umjetnika. Oni imaju pravo na plaćanje doprinosa iz sredstava državnog proračuna, a za što se ukupno izdvaja oko 35 milijuna kuna godišnje.

Mladi, a ima i starijih, naročito u prostoru kulture sve češće rade više poslova. No, oni su uskraćeni za neke pogodnosti koje imaju stalno zaposleni. Je li vrijeme i da se na tom području nešto konkretnije uradi i pomogne onima koji samostalno zarađuju novac?

– Zakonom o umjetnicima i obavljanju umjetničke djelatnosti namjeravamo postaviti mnogo bolji i suvremeniji okvir za samostalne umjetnike bolje prilagođen izazovima današnjeg tržišta rada. Planiramo uvesti registar samostalnih umjetnika, očuvati, ali u jednom dijelu i unaprijediti sustav potpore i participacije u obvezatnim osiguranjima koji će omogućiti širem krugu umjetnika sufinanciranje troškova socijalne i zdravstvene skrbi. Činjenica je da danas mnogo mladih ljudi u Hrvatskoj radi u prekarim uvjetima, često nekoliko poslova, a takav je trend prisutan i u brojnim drugim državama.

Ovaj je tjedan Međunarodni sajam knjiga u Frankfurtu. Hrvatska, kao mala zemlja, opet je skromno zastupljena na pedesetak četvornih metara, za razliku od primjerice isto tako male Gruzije, koja je ovogodišnji glavni i počasni gost Festivala, a to će 2022. biti naši susjedi Slovenci. Može li Hrvatska napraviti važan iskorak i postati mala, ali vrlo važna zemlja knjige?

KONTINUIRANO ODAŠILJEMO PORUKU DA SU MINISTARSTVO KULTURE I NAŠE POLITIKE TU DA BI STVARALI STABILAN OKVIR I OKRUŽENJE U KOJEMU UMJETNICI I KULTURNI DJELATNICI MOGU POTPUNO SLOBODNO I NESMETANO STVARATI

STRATEGIJOM POTICATI ČITANJE I KUPNJU KNJIGA

Problem hrvatske knjige je stalan. Ministarstvo izdvaja određena sredstva, ali ona nisu dovoljna. Kako pomoći i autorima i nakladnicima i u konačnici čitateljima da im knjiga bude dostupnija?

– Politika potpore knjizi možda je i najkompleksnija od svih dijelova kulturne politike. Na ovako malom tržištu mora se intervenirati u svaki segment. Dakle, od potpore autorima, potpore izdavačima i potpore distribuciji, što je kod nas bilo zanemareno do financiranja knjižničarske mreže i otkupa knjiga. Programom poduzetništva u kulturi posebno za knjigu i nakladništvo otvorili smo nove linije potpore. Sustavom otkupa i održavanjem mreže narodnih knjižnica tradicionalno ulažemo u dostupnost knjige, a za nekoliko ćemo mjeseci otvoriti i novi natječaj koji će se financirati iz Europskoga socijalnog fonda, kojim ćemo financirati prvu fazu provedbe Strategije poticanja čitanja s dodatnih pedesetak milijuna kuna. Uz državne mjere poticaja, važno je Strategijom potaknuti građane da više čitaju i da kupuju knjige. U tim naporima iznimno je važno obrazovanje, zbog čega Strategiju poticanja čitanja zajednički implementiramo. Podatci nam nažalost govore da čak oko 50 posto naših građana uopće ne čita. To su poražavajući podatci i zbog toga moramo raditi na tome da se poveća interes za knjigu i čitanje, da knjiga bude dostupnija i da taj veliki postotak nezainteresiranih za knjigu smanjimo.

– Hrvatska je 2008. bila zemlja gost na lajpciškom sajmu knjiga, koji je isto tako vrlo važan. Još i danas osjećamo pozitivne posljedice tog nastupa. Za dvije godine bit ćemo zemlja gost na vrlo važnom francuskom sajmu knjiga u Montpellieru. Mislim da moramo biti realni u ambicijama i uzeti u obzir naše mogućnosti. Prije dvije godine Hrvatska je doživjela vrlo veliku krizu slomom knjižarskog lanca Algoritam, a onda i problemima u Tisku kao dijelu koncerna Agrokor. Zbog toga smo, sa Zajednicom nakladnika i knjižara, posljednjih godinu i pol dana fokus morali staviti na održavanje književne produkcije u Hrvatskoj. Sva dodatna sredstva koja smo mogli osigurati uložili smo u to. Prisutnost na velikim književnim manifestacijama iziskuje veliki angažman brojnih nakladnika, autora, udruga, a za to je preduvjet stabilna situacija na nacionalnom tržištu knjiga.

I u javnosti se stječe dojam da su kulturno najaktivniji oni najglasniji, ali bez stvarne kreativne i stvaralačke težine i podloge. Naš medijski prostor tu ne pridonosi mnogo. Kako na to gledate?

– Nažalost, suzio se prostor za praćenje kulture, što je očito opći negativni trend. Izvan sustava javnih medija jako je teško na takve procese utjecati.

Vlada Zorana Milanovića radila je na medijskoj strategiji, ali od toga na kraju nije bilo ništa. Vaš prethodnik ukinuo je određena davanja i mali nezavisni medijski projekti izgubili su potporu. Tiskani su mediji u velikoj krizi i novinarski je posao sve teže raditi i od njega živjeti, a to se onda osjeti i na ozračju i stanju u društvu koje velikom dijelom stvaraju mediji. Na kraju, je li medijski prostor po vašem mišljenju dovoljno ureden i što bi se po tome pitanju moglo učiniti?

– U pripremi su smjernice medijske politike kao sažetiji dokument koji će dati osnove preporuke za razvoj medija. Država do određene mjere regulacijama može utjecati na neke medijske procese. Nakon usvajanja smjernica medijske politike, planiramo pokrenuti reviziju temeljnog Zakon o medijima i Zakona o elektroničkim medijima. Dosta se i u Europi danas govori o fondovima potpore kvalitetnom novinarstvu i mislim da možemo očekivati i u sljedećoj financijskoj perspektivi određena europska sredstva za tu namjenu, a mi ćemo sigurno i u našim nacionalnim fondovima tražiti mogućnosti ulaganja u medije. Mislim da postoji i da mora biti mjesta i prostora za javne, komercijalne i neprofitne medije, jer svaki od njih ima svoju važnu funkciju. Pred raspisivanjem smo natječaja iz sredstava Europskoga socijalnog fonda za medije zajednice, koji je prvenstveno namijenjen neprofitnim medijima. Elektronički mediji imaju potporu kroz Fond za poticanje pluralizma medija, a kad su u pitanju tiskani mediji, što se države tiče, tu su neizravne potpore kroz povoljniji porezni tretman, dok mnoge jedinice lokalne samouprave financiraju lokalne medije uključujući tiskane medije i njihove elektroničke inačice.

Potpisali se deklaraciju o Direktivi o autorskim pravima. Kako gledate na nju i što ona donosi?

– Smatram da je vrlo važno da u digitalnom vremenu sačuvamo dostignute standarde zaštite autorskih prava. Drugim riječima, da one principe koja smo usvojili u analognim ili klasičnim formama stvaranja i distribucije kulturnih sadržaja jamčimo i u odnosu na nove servise i nove platforme. Ako radio ili televizija koji koriste glazbu ili prikazuju filmove mali dio prihoda uplaćuje tim autorima, onda smatram da je potpuno pravedno da i velike platforme poput Googlea, YouTubea ili Facebooka, koji ostvaruju milijarde kuna prihoda od oglašavanja upravo na distribuciji takvih sadržaja, mali dio tog profita vrate autorima i kreativcima koji su ih stvorili.